

GRAMATIKALIZACIJA GLAGOLSKIH PREDPON: KRAJEVNI POMEN, VRSTA GLAGOLSKEGA DEJANJA, DOVRŠNOST

Matej Šekli

Filozofska fakulteta, Ljubljana

Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša, ZRC SAZU, Ljubljana

UDK 811.163.6'367.625

V prispevku¹ je obravnavan proces postopne gramatikalizacije glagolskih predpon, do katerega je prihajalo že v pozni praslovanščini. Posledično se v slovanskih jezikih pojavljajo tri vrste pomenov glagolskih predpon (krajevni, vrsta glagolskega dejanja, dovršnost). Na osnovi tega spoznanja je dopolnjena tipologija pomenov glagolskih predpon sestavljenih glagolov z neleksikaliziranim pomenom v slovenščini.

pomenska sprememba, gramatikalizacija, leksikalizacija, glagolska predpona, vrsta glagolskega dejanja, glagolski vid, slovenščina

In the article, the process of gradual grammaticalization of verbal prefixes which took place in late Proto-Slavic is discussed. Consequently, in the Slavic languages three types of verbal prefix meaning occur (i.e. spatial meaning, lexical and grammatical aspect). Following this methodological frame, the existing typology of verbal prefix meanings of prefixed verbs with non-lexicalized meaning in Slovene is presented.

semantic change, grammaticalization, lexicalization, verbal prefix, lexical aspect, grammatical aspect, Slovene

1 Uvod

Gramatikalizacija je jezikovna sprememba, pri kateri se leksem, ki ima polni predmetni, slovarski (leksikalni) pomen, spremeni v besedotvorni ali pregibalni slovnični morfem, ki ima besedotvorni oziroma pregibalni slovnični (gramatični) pomen (Meillet 1912: 131; Kuryłowicz 1965: 52; Lehmann 2002: 10–11; Hopper, Traugott 2003: 4; Ferraresi 2014: 1). Morda že v pozni praindoevropščini, vsekakor pa v praslovanščini, kar se kot podedovano jezikovno stanje odraža v slovanskih jezikih, so se krajevni prislovi s krajevnim pomenom v položaju pred glagoli (t. i. preverbi) postopoma spremenili v glagolske predpone, v položaju pred samostalniki pa v predloge (Miklosich 1883: 196; Delbrück 1893: 657; Vondrák 1928: 298; Bajec 1959: 1).²

¹ Teoretični vidik prispevka in analiza jezikovnega gradiva sta predstavljena v Šekli 2016.

² Gledano diahrono, tj. opazujoč dejansko, z jezikovnem gradivom dokumentirano jezikovno spreminjanje v času, pojem **izpredložni prislov** (ang. *Mary went up the stairs* → *Mary went up*) (Ilc 2014: 311–312) ne vzdrži resne znanstvene kritike. V jezikoslovju je vsaj od 19. stoletja znano, da se sklonske oblike samostalnikov, pridevnikov, števnikov in zaimkov ter predložne zveze leksikalizirajo v prislove, slednji pa se uporabljajo kot »nepravi« predlogi (Miklosich 1883: 196; Toporišič 2000: 413). Pri tem torej nikakor ne gre za izpredložni prislov, temveč za **izprislovni predlog** (samostalnik stesl. *srěda* 'sredina',

S postopnim slabljenjem krajevnega pomena (*na-ložiti*) so nekatere predpone pridobile najprej preneseni krajevni, delno oslavljeni, izpraznjeni slovarski pomen vrste glagolskega dejanja (*na-liti, na-četi, na-gniti*) in končno slovnični pomen dovršnosti (*na-pisati*). S pomenskim prenosom pomena sestavljenega glagola je predpona nadalje lahko popolnoma izgubila svoj(e) pomen(e), pomen glagola pa je postal nesestavljen iz pomena predpone in nesestavljenega glagola (*na-jti*).

V prispevku sta na gradivu slovenščine obravnavana proces postopne gramatikalizacije glagolskih predpon, ki se je začel v pozni praslovanščini in se nadaljeval v posameznih slovanskih jezikih, na diahroni ravni ter posledično pojavljanje treh vrst pomenov glagolskih predpon (krajevni pomen, vrsta glagolskega dejanja, dovršnost) kot posledica ujetosti procesualnosti jezikovne spremembe na sinhroni ravni. Z ločevanjem treh tipov pomenov je ustrezno dopolnjena in sistematizirana tipologija pomenov glagolskih predpon sestavljenih glagolov v slovenščini (Miklosich 1883: 195–249; Ramovš 1952: 126–127; Bajec 1959; Toporišič 2000: 214–223, 348–353; Vidovič Muha 1993; Merše 1995: 286–317; Krvina 2015a: 65–106). Analizirani so samo tisti sestavljeni glagoli, pri katerih do leksikalizacije (prenesenega) pomena glagola ni prišlo.³ Nadalje se poskuša odgovoriti na vprašanje, ali je pri procesu postopne gramatikalizacije glagolskih predpon mogoče opaziti kakšne težnje (tendence) v pomenskih spremembah.

2 Krajevni pomen predpone

Glagolske predpone in njihovi krajevni pomeni v slovenščini so (ob glagolu z ohranjenim krajevnim pomenom glagolske predpone se še lahko pojavlja predlog ali prislov z istim krajevnim pomenom, ob glagolu s pomenom vrste glagolskega dejanja pa to zaradi pomenskega prenosa praviloma ni mogoče):⁴ *v(n)-* ≥ *u-* ‘v notranjost, noter’, tj. ilativni pomen (*v-stopiti v*); *na-* ‘na površino, gor’, tj. sublativni pomen (*na-ložiti na*); *vz-* > *v-* ≥ *z-/s-* ‘(od spodaj) navzgor, gor’, tj. sublativni pomen (*vz-digniti na*); *iz-* ≥ *z-/s-* in nar. *vi-* ‘iz notranjosti, ven’, tj. elativni pomen (*iz-/vi-gnati iz*);

sln. *sreda* ‘sredina’ → (brezpredložna) sklonska oblika samostalnika stcsl. Lsg *srědě* ‘na sredi, na sredini’ → prislov stcsl. *srědě* ‘sredi’, sln. *sredi* ‘sredi’ (*palico sredi prelomiti*, SSKJ 2) → izprislovni predlog sln. *sredi* (*sredi deske izvrtati luknjo*, SSKJ 2); samostalnik stcsl. *krōgъ* ‘krog’, sln. *krog* → predložna zveza s samostalnikom Asg **o(b) krōgъ* ‘ob krog’ → prislov sln. *okrog* (*okrog se obračati, ozirati*, SSKJ 2) → izprislovni predlog sln. *okrog* (*okrog gornje hiše teče lesen hodnik*, SSKJ 2)). O »izpredložnem prislovu« bi lahko pogojno govorili kvečjemu v primerih z izpustom samostalniške zveze tipa sln. *éno kávo brez smétane prósím* → pog. *éno kávo brěz prósím*.

3 Preučevanje prenesenih pomenov sestavljenih glagolov je v središču kognitivnega pristopa v jezikoslovju (prim. Będkowska-Kopczyk 2012, 2013 na primeru glagolov čustvovanja v slovenščini).

4 Pomeni glagolskih predpon in predlogov so poimenovani s sestavljenkami (novo)latinskega izvora na lat. *-lat-iv-us* (od deležnika *lat-us* glagola *ferre* ‘nesti’) → sln. *-lat-iv-ni*, ki poimenuje premikanje (dinamičnost), oziroma lat. *-ess-iv-us* (od glagola *esse* ‘biti’) → sln. *-es-iv-ni*, ki poimenuje nahajanje (statičnost). Prvotno je bil namreč pomen nekaterih krajevnih prislovov (ter posledično drugotno glagolskih predpon in predlogov) odvisen od pomena glagola oziroma sklona. Predlog **na* in glagolska predpona **na-* sta tako prvotno imela tako sublativni (**jiti na travol/*na jiti travol* ‘iti na travo’) kot superesivni (**ležati na travě/*na ležati travě* ‘ležati na travi’) pomen, medtem ko sta v slovenščini pri predlogu *na* ohranjena oba pomena (*iti na travo, ležati na travi*), pri glagolski predponi *na-* pa samo sublativni pomen (*najti travo*). Predstavljeni so pomeni glagolskih predpon (samo) v slovenščini.

s(n-)/sǎ-/z-¹ 'od zgoraj navzdol, dol', tj. delativni pomen (*sn-eti s/z*); *pri-* 'v bližino, zraven', tj. adlativni pomen (*pri-nesti k, do, v, na*); *o(b)-¹* 'okoli, okrog', tj. cirkumlativni oz. cirkumesivni pomen (*ob-iti, o-kopati*); *o(b)-²* 'stran, proč', tj. abesivni pomen (*ob-glaviti*); *u-* 'stran, proč', tj. ablativni pomen (*u-bežati od, iz, s/z*), in 'dol', tj. delativni pomen (*u-pasti*); *o(t)-, o(d)-* 'stran, proč', tj. ablativni pomen (*od-skočiti od*); *do-* 'v bližino, zraven', tj. adlativni pomen (*do-speti do*); *pre-* 'skozi' (*pre-bosti skozi*), 'preko, čez' (*pre-plavati čez*), 'z izhodiščnega mesta na ciljno mesto' (*pre-nesti od, iz, s/z ... k, do, v, na*), tj. perlativni pomeni; *po-* 'po površini', tj. distributivni pomen (*po-tresti po*); *raz-* \geq *z-/s-* 'narazen', tj. 'na razne strani, na razna mesta', tj. distributivni pomen (pri neprehodnih glagolih več osebkov: *raz-iti se*, pri prehodnih glagolih več predmetov: *raz-nesti*); *s(n-)/sǎ-/z-²* 'skupaj', tj. 'v eno stran, na eno mesto' (pri neprehodnih glagolih več osebkov: *sn-iti se s/z*, pri prehodnih glagolih več predmetov: *z-brati skupaj*); *za-* 'zadaj' (*za-iti za, za-ložiti za, za-kriti, za-piti*), *pod-* 'spodaj' (*pod-staviti pod*), *nad-* 'zgoraj' (*nad-zidati nad*), *pred-* 'spredaj' (*pred-ložiti pred*), tj. adlativni pomeni.

Sestavljeni glagoli se od svojih nesestavljenih besedotvornih predhodnikov pogosto razlikujejo po glagolskem vidu in glagolskih prehodnosti. Sestavljeni glagoli so (bili) v veliki večini primerov dovršni.⁵ Neprehodni nesestavljeni glagoli (predvsem premikanja, pa tudi stanja), ki so sestavljeni s predponami kot *na-*, *o(b)-¹*, *do-*, *pre-*, *po-*, *raz-*, *za-*, so prehodni (*iti na travo : na-jti travo, leteti ob zid/zidu : ob-leteti zid, hiteti do brata : do-hiteti brata, stopiti čez potok : pre-stopiti potok, spatii čez dan : pre-spatii dan, ležati po travi : po-ležati travo, raz-vesti učence, za-vesti mesto*) (Miklosich 1883: 380; Vondrák 1928: 267)⁶ (medtem ko imajo prehodni nesestavljeni glagoli dejanja, ki so sestavljeni s temi predponami, drugačno vezljivost: *pisati po steni : po-pisati steno*).

3 Vrsta glagolskega dejanja

Vrsta glagolskega dejanja, tudi glagolska vrstnost (nem. *Aktionsart*, rus. *снocoб глагольного действия*, it. *modo d'azione*, ang. *lexical aspect, actionsart*),⁷ je slovarska glagolska kategorija. V praindoevropsčini, praslovanščini in slovanskih jezikih se (je) nanaša(la) bodisi na potek bodisi na *agens* in *patiens* glagolskega dogajanja (Meier-Brügger 2010: 298).⁸ V praindoevropsčini se je vrsta glagolskega dejanja

⁵ V praslovanščini in ponekod v slovanskih jezikih so **nedovršni** (bili) nekateri **sestavljene stanjski glagoli** (stcsl. *sv-stojati* 'biti sestavljen', *pri-sědēti* 'sedeti pri nekom, nečem', *na-ležati* 'ležati na nekom, nečem', *o-držati* 'prijemati, obvladovati', *za-vidēti* 'zavidati', *sv-vědēti* 'vedeti, razumeti', *po-mnēti* 'spominjati se', *prě-zbrěti* 'gledati koga') (Miklosich 1883: 311–313; Vondrák 1928: 375–376).

⁶ **Poprehodnjenje (tranzitivizacija)** neprehodnih glagolov ima svoj izvor zelo verjetno v besednih zvezah z glagolom premikanja in brezpredložnim tožilnikom smeri (**jiti travo*), ki so se nato lahko razširile s krajevnim prislovom (**na jiti travo*/**jiti na travo*), pri čemer je bil tožilnik smeri ob glagolu s preverbom interpretiran kot predmetni tožilnik, glagol pa kot prehodni.

⁷ Pojem *vrste glagolskih dejanj* se pojavlja npr. v Toporišič 1976: 288–290, 2000: 351–353, pojem *glagolska vrstnost* pa v Merše 1995: 21.

⁸ Pojem *glagolsko dogajanje* ustreza nem. *Verbalgeschehen* (Meier-Brügger 2010: 298), podobno je *glagolski dogodek* (Toporišič 2000: 348). Pojem *dogajanje* je tu nadpomenka pojma *dejanje* (actio) in *stanje* (status).

(kavzativ, iterativ, deziderativ, intenziv, fientiv, esiv) izražala s prevojem v korenu in glagolskimi priponami (LIV 2001: 22–25; Stempel 1999: 26–29; Meier-Brügger 2010: 305–307; Dular 1983; Šekli 2011a, 2011b), slednjim pa so se pozneje v praslavanščini in slovanskih jezikih pridružile še glagolske predpone. Tudi vrsta glagolskega dejanja je povezana z glagolskim vidom in glagolsko prehodnostjo. Tu predstavljena tipologija vrst glagolskih dejanj v slovenščini (podobno je (bilo) tudi v pozni praslavanščini in drugih slovanskih jezikih) skuša biti ob upoštevanju kategorialnosti vrst glagolskih dejanj čim manj konkretna, »slovarska«, in čim bolj abstraktna, »slovnična«.⁹

Glede na potek (tj. začetek, konec, trajanje; enkratnost, ponavljajalnost) in količino (tj. majhna, velika, polna mera; razmeščenost) glagolskega dogajanja, ki je povezana z glagolskim vidom [nedovršnost : dovršnost], imajo glagoli naslednje pomene: a) **inkohativni**¹⁰ (ingresivni, inceptivni) oz. začetnostni, tj. začetek [dovršnost] (*v-žgati, na-četi, vz-ljubiti, pri-žgati, ob-ležati, pre-govoriti, po-gnati, raz-veseliti, za-peti*); b) **terminativni** (egresivni, finitivni, efektivni), tj. konec [dovršnost] (*iz-delati, od-peti, do-reči, raz-soditi, za-daviti*); c) **fientivni**, tj. prehajanje v stanje, lastnost, istovetnost [nedovršnost] (*sah-ni-ti, zelen-e-ti, kamen-e-ti*); č) **esivni**, tj. doseženo stanje, lastnost, istovetnost [nedovršnost] (*sed-e-ti, živ-e-ti, gospodar-i-ti*); d) **punktualni** (momentani), tj. sovpad začetka in konca [dovršnost] (*dah-ni-ti*); e) **durativni** (kurzivni), tj. trajanje [nedovršnost] (*dih-a-ti*); f) **perdurativni**, tj. celostnost omejenega trajajočega dejanja [dovršnost] (*pre-spati*); g) **semelfaktivni**, tj. enkratnost [(ne)dovršnost] (*nes-ti*), in **iterativni** (frekventativni), tj. ponavljanje [nedovršnost] (*nos-i-ti*); h) **delimitativni** (deminutivni), tj. majhna mera [dovršnost] (*na-gniti, pri-preti, po-čakati, za-kričati*); i) **intenzivni**, tj. velika mera [(ne)dovršnost] (*ma-ha-ti, pre-greti, raz-boleti se*); j) **saturativni** (kumulativni),¹¹ tj. polna mera [dovršnost] (*na-liti, na-jesti se*); k) **distributivni**, tj. razmeščenost¹² (*po-skakati, po-zapreti*). Obstajajo tudi glagoli višje stopnje tvorjenosti z več vrstami glagolskega dejanja (delimitativni *po-pi-ti* 'malo piti' → delimitativni + iterativni *po-pi-va-ti* 'večkrat malo piti').

⁹ Tipologija vrst glagolskih dejanj v Toporišič 2000 se zdi zelo »slovarska« (pojavljajo se npr. pomeni kot 'zaznati, pojasniti', 'neprierno, slabo opraviti dejanje', 'uničiti, zrabiti, poškodovati (se)' ipd.), medtem ko je tipologija v Merše 1995, ki se teoretično naslanja na rusko vidoslovno literaturo, veliko bolj »slovnična«. Tukajšnja tipologija v večini primerov sledi tipologiji v Merše 1995, pri čemer so zaradi imenovane težnje po abstraktnosti nekateri pomeni združeni (npr. prekomernost, polna mera in določena količina v saturativni pomen).

¹⁰ V slovenščini se pojavljata pojma **inkohativni** (npr. v Ramovš 1952: 127; Kopriva 1989: 100; Snoj 2016: 23), po lat. (*verbum*) *incohativum*, in **inchoativni** (npr. v Merše 1995: 287), kot npr. nem. *inchoativ*, rus. *инхоативный*.

¹¹ Nekateri avtorji posebej ločijo kumulativni pomen (tip *na-liti*) od saturativnega pomena (tip *na-jesti se*) (Зализняк, Микаэлян, Шмелев 2015: 121–123).

¹² Pojem *razmeščenost* se pojavlja kot poimenovanje za podtip prislovnega določila kraja (Toporišič 2000: 620), za poimenovanje tipa vrste glagolskega dejanja pa pojem *razmahnenost* (Toporišič 2000: 353). Glede na to, da gre za enak pomen, ki ga pogosto izkazujejo enakovozna glagolskega predpona in predlog, se zdi za oba pojma smiselno uporabljati isto poimenovanje.

Glede na *agens* in *patiens* glagolskega dogajanja, ki sta povezana z glagolsko prehodnostjo [neprehodnost : prehodnost], imajo glagoli naslednja pomena: a) **kavzativni** (vzročni), povzročanje dejanja ali stanja [prehodnost] (*pi-ti* → *poj-i-ti*, *bəd-e-ti* → *bud-i-ti*); b) **faktivni**, tj. delanje lastnosti, istovetnosti [prehodnost] (*bel-i-ti*, *nemč-i-ti*).

Od tu predstavljenega določanja vrste glagolskega dejanja na osnovi besedotvornih morfemov glagola (pripon in predpon), ki se poleg na indoevropskično opira predvsem na slavistično vidoslovno literaturo (Исаченко 1960: 209–300; Шведова idr. 1980: 596–605; Мерše 1995: 286–317; Зализняк, Микаэлян, Шмелев 2015: 110–135), je treba ločiti **značaj glagolskega dejanja** (nem. *Verbalcharakter*, rus. *характер глагольного действия*, it. *classe azionale*). Slednji se določa na podlagi korenkega morfema glagola. Predvsem pri analizi germanskega jezikovnega gradiva, kjer vrsta glagolskega dejanja ni (več) določljiva na osnovi besedotvornih morfemov, se slednjo pogosto enači z značajem glagolskega dejanja (Vendler 1957; Comrie 1976; Quirk idr. 1972: 94–97; Eisenberg idr. 1998: 90–91; Tichy 2009: 121–123). Tovrstno izenačevanje se pri analizi slovanskega jezikovnega gradiva ne zdi potrebno, še posebej zato, ker v jezikoslovno analizo vnaša večjo stopnjo interpretativnosti (zanašanje na jezikovni občutek).

4 Glagolski vid

Glagolski vid (nem. *Verbalaspekt*, rus. *глагольный вид*, it. *aspetto verbale*, ang. *grammatical aspect*) je slovnična glagolska kategorija. V praindoevropsščini je bil glagolski vid pogojen s predmetnim pomenom glagolskega korena, kar se je posledično odražalo tudi v tvorbi glagolskih oblik. Pomeni glagolskega korena so bili durativni in punktualni (LIV 2001: passim; Meier-Brügger 2010: 298, 308–309): a) **durativni** (trajajoči) oz. imperfektivni (nedovršni) koreni so imeli prvotne tvorbe prezenta in drugotne tvorbe aorista (pie. **ued^h* ‘vesti’: 3sg praes. **ued^h-e-ti* vs. 3sg praes. aor. **uēd^h-s-t* → psl. **vedti* > **vesti* ipf. ‘vesti, peljati’ > sln. *vesti*); b) **punktualni** (netrajajoči) oz. perfektivni (dovršni) glagoli so imeli prvotne tvorbe aorista in drugotne tvorbe prezenta (pie. **sed-* ‘sesti’: 3sg aor. **sed-t* vs. 3sg praes. praes. **si-sd-e-* → psl. **sěditi* > **sěsti* pf. ‘sesti’ > sln. *sesti*). V praslovanščini in slovanskih jezikih se je izražanju glagolskega vida s korenem (*vesti* : *sesti*) ali tudi s pripono (tvorba vrst glagolskega dejanja: *sah-ni-ti*, *sed-e-ti*, *lež-a-ti* : *dah-ni-ti*; tvorba drugotnih nedovršnikov: *po-žir-a-ti*) po gramatikalizaciji preverbov pridružilo še izražanje s prepono (*pisati* : *na-pisati*). Predpona s krajevnim pomenom, ki je že prisoten v slovarskem pomenu glagola, lahko ob tem glagolu izraža samo **dovršni** pomen (in ne tudi pomena vrste glagolskega dejanja); pojav se imenuje **pomenska subsumpcija**, predpona pa (**čisto**)vidska **predpona** (Исаченко 1960: 155–159; Petr idr. 1986: 182–183; Шведова idr. 1980: 586–588; Зализняк, Микаэлян, Шмелев 2015: 93) (*sejati* ‘noter’ : *v-sejati*, *pisati* ‘gor’ : *na-pisati*, *rasti* ‘navzgor, gor’ : *vz-rasti* ≥ *z-rasti*, *ruvati* ‘ven’ : *iz-ruvati*, *zeleneti* ‘okoli’ : *o-zeleneti*, (*ne*) *moči* ‘stran, proč’ : *ob-nemoči*,

krasti 'stran, proč' : *u-krasti*, *vrtati* 'skozi' : *pre-vrtati*, *kazati* 'po površini' : *po-kazati*, *trgati* 'narazen' : *raz-trgati*, *treti* 'skupaj' : *s-treti*).

5 Sklep

Pri analizi procesa postopne gramatikalizacije glagolskih predpon na gradivu slovenščine je mogoče opaziti naslednje težnje (tendence) v pomenskih spremembah:

- Predpone z ilativnim in sublativnim pomenom ob glagolih dejanja ter predpone s cirkumesivnim pomenom ob glagolih stanja lahko pridobijo inkohativni pomen (slednji se sicer lahko izraža z največjim številom predpon): 'noter', 'gor' → 'začetek dejanja' (*v-žgati*, *na-četi*, *vz-ljubiti*), 'okoli, okrog' → 'začetek stanja' (*ob-ležati*);
- Predpone z elativnim in ablativnim kot tudi adlativnim pomenom lahko pridobijo terminativni pomen: 'ven', 'v bližino' → 'konec' (*iz-delati*, *od-peti*, *do-reči*);
- Predpone z distributivnim pomenom lahko pridobijo intenzivni ali delimitativni pomen: 'narazen' → 'velika mera' (*raz-boleti se*), 'po površini' → 'majhna mera' (*po-čakati*);
- Inkohativni pomen se povezuje z intenzivnim na eni strani in delimitativnim pomenom na drugi: 'velika mera', 'polna mera' in 'začetek' (*pre-greti* : *pregovoriti*, *raz-boleti se* : *raz-veseliti*), 'majhna mera' in 'začetek' (*na-četi* : *na-gniti*, *pri-preti* : *pri-žgati*, *po-čakati* : *po-gnati*, *za-peti* : *za-kričati*);
- Predpona ima lahko nasprotna pomena, npr. inkohativni in terminativni (*raz-veseliti* : *raz-soditi*, *za-peti* : *za-daviti*), saturativni in delimitativni (*na-liti* : *na-gniti*).

Tabela 1: Pomeni glagolskih predpon v slovenščini

Krajevni pomen			Vrsta glagolskega dejanja		Dovršnost
v(n)/-u-	'v notranjost, noter'	v-stopiti	inkohativni	v-žgati	v-sejati
na-	'na površino, gor'	na-ložiti	saturativni inkohativni delimitativni	na-liti na-jesti se na-četi na-gniti	na-pisati
vz/-v/-z/-s-	'navzgor, gor'	vz-digniti	inkohativni	vz-ljubiti	vz-rasti ≥ z-rasti
iz/-z/-s-, vi-	'iz notranjosti, ven'	iz-/vi-gnati	terminativni	iz-delati	iz-ruvati
s(n)/-sə/-z-¹	'navzdol, dol'	sn-eti			
pri-	'v bližino, zraven'	pri-nesti	delimitativni inkohativni	pri-preti pri-žgati	
o(b)-¹	'okoli, okrog'	ob-iti, o-kopati	inkohativni	ob-ležati	o-zeleneti

o(b)-²	‘stran, proč’	ob-glaviti			ob-nemoči
u-	‘stran, proč’ ‘dol’	u-bežati u-pasti			u-krasti
o(t)/o(d)-	‘stran, proč’	od-skočiti	terminativni	od-peti	
do-	‘v bližino, zraven’	do-speti	terminativni	do-reči	
pre-	‘skozi’ ‘preko, čez’ ‘z mesta na mesto’	pre-bosti pre-plavati pre-nesti	intenzivni perdurativni inkohativni	pre-greti pre-spati pre-govoriti	pre-vrtati
po-	‘po površini’	po-tresti	distributivni delimitativni inkohativni	po-skakati po-za-preti po-čakati po-gnati	po-kazati
raz-/z-/s-	‘narazen’	raz-iti se raz-nesti	intenzivni inkohativni terminativni	raz-boleti se raz-veseliti raz-soditi	raz-trgati
s(n)/sə-/z-²	‘skupaj’	sn-iti se z-brati			s-treti
za-	‘zadaj’	za-iti, za-ložiti za-kriti, za-piti	inkohativni delimitativni terminativni	za-peti za-kričati za-daviti	za-služiti
pod-	‘spodaj’	pod-staviti			
nad-	‘zgoraj’	nad-zidati			
pred-	‘spredaj’	pred-ložiti			

Literatura

- BAJEC, Anton, 1959: *Besedotvorje slovenskega jezika IV: Predlogi in predpone*. Ljubljana: SAZU, Inštitut za slovenski jezik.
- BEZLAJ, France, 1976, 1982, 1995, 2005, 2007: *Etimološki slovar slovenskega jezika I–V*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
- BĘDKOWSKA-KOPCZYK, Agnieszka, 2012: Semantic and grammatical features of *o-/ob-* in verbs of emotion in Slovene. *Jezikoslovje* 13/1. 19–39.
- BĘDKOWSKA-KOPCZYK, Agnieszka, 2013: Dispersed motion metaphors of emotion in Slovene: A cognitive grammatical analysis of the prefix *raz-* in verbs of emotional experience. *Oslo Studies in Language: Space in South Slavic* 5/1. 91–113.
- COMRIE, Bernard, 1976: *Aspect: An Introduction to the Study of Verbal Aspect and Related Problems*. Cambridge: University Press.
- DELBRÜCK, Berthold, 1893: *Grundriss der vergleichenden Grammatik der indogermanischen Sprachen III/1. Vergleichende Syntax der indogermanischen Sprachen*. Strassburg: Karl J. Trübner.
- DULAR, Janez, 1983: Napovedljivost vezave iz morfemske sestave glagolov. *Slavistična revija* 31/4. 281–287.

- EISENBERG, Peter idr., 1998: *Die Grammatik*. Mannheim, Leipzig, Wien, Zürich: Duden.
- FERRARESI, Gisela, 2014: *Grammatikalisierung*. Heidelberg: Universitätsverlag Winter.
- FLEISCHER, Wolfgang, BARZ, Irmhild, (1969)⁴2012: *Wortbildung der deutschen Gegenwartssprache*. Berlin, Boston: Walter de Gruyter.
- HAJNŠEK-HOLZ, Milena, 1978: O pomenih slovenskih predpon. Jože Koruza (ur.): *XIV. seminar slovenskega jezika, literature in kulture*. Ljubljana: Pedagoško-znanstvena enota za slovanske jezike in književnosti. 33–58.
- HOPPER, Paul J., TRAUOGOTT, Elisabeth Closs, (1993) 2003: *Grammaticalization*. Cambridge University Press.
- ILC, Gašper, 2014: Gramatikalizacija prostorskih členic v angleščini in slovenščini. *Slavistična revija* 62/3. 309–319.
- ИСАЧЕНКО, Александр В., 1960: *Грамматический строй русского языка в сопоставлении с словацким: Морфология II*. Bratislava: Vydateľstvo Slovenskej akadémie vied.
- JAKOPIN, Franc, 1966: K tipologiji ruskega in slovenskega glagola. *Jezik in slovstvo* 11/6. 176–182.
- KOPRIVA, Silvo, 1989: *Latinska slovnica*. Maribor: Obzorja.
- KRVINA, Domen, 2015a: *Glagolski vid v sodobni slovenščini. Doktorska disertacija*. Ljubljana.
- KRVINA, Domen, 2015b: Vidsko razmerje in vidskorazmerni potencial predponskih obrazil v slovenščini. *Slovene linguistic studies* 10. 113–126.
- LEHMANN, Christian, (1982)²2002: *Thoughts on Grammaticalization*. Erfurt: Seminar für Sprachwissenschaft.
- LIV = *Lexikon der indogermanischen Verben: die Wurzeln und ihre Primärstambildungen*, (1998)²2001. Ur. Helmut Rix. Wiesbaden: Dr. Ludwig Reichert Verlag.
- MEIER-BRÜGGER, Mihael, (2001)³2010: *Indogermanische Sprachwissenschaft*. Berlin, New York: Walter de Gruyter.
- MEILLET, Antoine, 1912: *L'évolution des formes grammaticales*. Bologna: Zanichelli; Paris: Alcan; London: Williams et Norgate.
- MERŠE, Majda, 1995: *Vid in vrstnost glagola v slovenskem knjižnem jeziku 16. stoletja*. Ljubljana: SAZU.
- MIKLOSICH, Franz, 1883: *Vergleichende Grammatik der slavischen Sprachen: IV. Syntax*. Wien.
- OREŠNIK, Janez, 1994: *Slovenski glagolski vid in univerzalna slovnica / Slovene verbal aspect and universal grammar*. Ljubljana: SAZU.
- QUIRK, Randolph idr., 1972: *A Grammar of Contemporary English*. London: Longman.
- PETR, Jan idr., 1986: *Mluvnice češtiny 2: Tvarosloví*. Praha: Academia.
- RAMOVŠ, Fran, 1952: *Morfologija slovenskega jezika*. Ljubljana: DZS.
- SŁOŃSKI, Stanisław, 1937: *Funkcje prefiksów werbalnych w języku starosłowiańskim (starobułgarskim)*. Warszawa: Nakładnistwo Towarzystwa Naukowego Warszawskiego.
- SNOJ, Marko, (1997)³2016: *Slovenski etimološki slovar*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
- SSKJ 2 = *Slovar slovenskega knjižnega jezika 2*, 2014. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- STEMPEL, Reinhard, 1999: Aspekt und Aktionsart, Tempus und Modus: Zur Strukturierung von Verbalssystem. *Indogermanische Forschungen* 104. 23–44.
- ŠEKLI, Matej, 2011a: Besedotvorje praslovanskega glagola v primerjalnojezikoslovni luči. *Philological Studies* 2011/1. 129–147.
- ŠEKLI, Matej, 2011b: Besedotvorni pomeni nesestavljenih izpeljanih glagolov v (pra)slovanščini. Marko Jesenšek (ur.): *Globinska moč besede: Red. prof. dr. Martini Orožen ob 80-letnici* (Zbirka Zora 80). Bielsko-Biala, Budapest, Kansas, Maribor, Praha. 32–45.
- ŠEKLI, Matej, 2012: Praslovanski besedotvorni vzorci izpeljave drugotnih nedovršnih glagolov. *Jezikoslovni zapiski* 18/1. 7–26.
- ŠEKLI, Matej, 2016 (v tisku): Pomeni glagolskih predpon v slovenščini. *Philological Studies* 14/1.

- ŠIVIC DULAR, Alenka, 2011: Sekundarni glagoli na *-n-ěti* v slovenščini – prehajanje med glagolskimi vrstami. Marko Jesenšek (ur.): *Izzivi sodobnega slovenskega slovaropisja* (Zbirka Zora). Maribor: Mednarodna založba Oddelka za slovanske jezike in književnosti. 441–487.
- ŠIVIC DULAR, Alenka, 2013: К типологии внутриязыковых факторов развития: на примере славянских языков. *Slovensko in slovansko. Jezikoslovni zapiski* 19/1. 29–50.
- ШВЕДОВА idr., 1980 (2005): *Русская грамматика I*. Москва: Институт русского языка им. В. В. Виноградова.
- TICHY, Eva, (2000) ³2009: *Indogermanistische Grundwissen*. Bremen: Hempen Verlag.
- TOPORIŠIČ, Jože, (1976) ⁴2000: *Slovenska slovnica*. Maribor: Obzorja.
- VENDLER, Zeno, 1957: Verbs and times. *The Philisosophical Review* 66/2. 143–160.
- VIDOVIČ MUHA, Ada, 1993: Glagolske sestavljenke – njihova skladijska podstava in vezljivostne lastnosti. *Slavistična revija* 41/1. 161–192.
- VONDRÁK, Wenzel, (1908) ²1928: *Vergleichende slavische Grammatik II: Formenlehre und Syntax*. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
- ЗАЛИЗНЯК, Анна Андреевна, МИКАЭЛЯН, Ирина Львовна, ШМЕЛЕВ, Алексей Дмитриевич, 2015: *Русская аспектология: В защиту видовой пары*. Москва: Языки славянской культуры.
- ŽELE, Andreja, 2012: Predponsk/oobraziln/e vrednosti in predponskoobrazilno-predložna razmerja pri glagolih (v slovenščini). *Pomensko-skladijske lastnosti slovenskega glagola*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU. 61–82.